

Aastaaruanne 2013

Maakonna/linna nimi	Elanike arv (01.01.13)	Üldkasutatavate raamatukogude arv	Harukogude arv	Kokku
Põlvamaa	30038	31	4	35*

* Aasta lõpu seisuga on maakonnas **30 raamatukogu ja 4 harukogu** (kokku 34), aruandes kajastub ka Vana-Koiola raamatukogu tegevus, mis 01.08.2013 likvideeriti

1. Põhilised tegevussuunad

- Esmakordselt pärast taasiseseisvumist likvideeriti maakonnas rahvaraamatukogu
- Maakonnas moodustati esimene vallaraamatukogu
- Vähenes raamatukoguhoidjate koosseis, vallaraamatukogu moodustamise käigus koondati raamatukoguhoidjaid
- Toimus mitu kõrgetasemelist kultuurisündmust (Valdo Pandi mälestuspäev Savernas, Kalmer Tennosaare 85. sünniaastapäeva tähistamine Kiidjärvel)
- Väarikalt tähistati raamatukogude aastapäevi (Kanepi, Saverna, Võõpsu, Peri, Linte).
- Kultuuripärandi aasta raames pöörati tähelepanu Põlvamaa inimeste loominguks.

2014. aastal on oluline:

- Saada selgust uute e-lahenduste suhtes (e-raamatud, e-lugered)
- Töötada koos Põlva vallavalitsusega välja optimaalne variant raamatukogude arenguks Põlva vallas (arengukava vastuvõtmine jne)

2. Juhtimine

2.1 Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid ja nõukogud:

Kinnitati Põlva **vallaraamatukogu** põhimäärus (10.01.2013), kasutamise eeskiri (26.03.2013) ja teenuste hinnakiri (27.10.2013), samuti uued ametijuhendid. Ka **keskraamatukogus** uuendati ametijuhendid. Teistes raamatukogudes dokumentatsiooni uuendamiseks ei tegeldud.

Nõukogusid on maakonnas viis, neist tegutsesid kaks. Põlva vallaraamatukogu juurde loodud neljaliikmeline nõukogu käis koos ühel korral (vt 2. 3). Räpina vallas **Võõpsus** aitas nõukogu, mida on õigem nimetada raamatukogu aktiiviks, korraldada raamatukogu 90. aastapäeva tähistamist. Nõukogude loomine peaks olema vabatahtlik.

Raamatukogud kajastuvad maakonna, omavalitsuste ja külade **arengukavades**. Kahjuks on nii, et raamatukogude arendamiseks ettevõetavad sammud (remont, riistvarauuendused jne) võivad küll kavas olla, kuid see pole tagatiseks, et need ka ellu viiakse. Nii võeti Vastse-Kuuste valla tegevuskavast 2014–2017 välja esialgu 2014. aastasse planeeritud raamatukogu laiendamine, sest töö teostamine pole selles ajavahemikus võimalik. Hea näide on Vanaküla raamatukogust, mille katuseremont oli küla arengukavas ette nähtud ja sai tänu külavanema aktiivsusele tehtud. Küllap

õnnestub Taevaskoja küla arengukava kohaselt soojustada ka sealne raamatukogu. Väga tahaks loota, et vastavalt Räpina valla arengukavale saab Võõpsu 2017. aastal uue raamatukogu-külakeskuse.

Keskraamatukogus on olemas arengukava esialgne projekt, mis arutamise ja vastuvõtmiseni jõudmiseni ootab eelnevaid arenguid vastloodud vallas (valla arengukava jne), ja 2014. a tegevuskava.

Põhieelarve	Seisuga 31.12.12. €	Seisuga 31.12.13 €	Muutus %
Eelarve kokku	875,97	879,83	+0,44
sh keskraamatukogus	208,44	209,98	+0,73
Personalikulu	450,71	478,62	+6,19
sh keskraamatukogus	137,68	139,18	+1,1
Komplekteerimiskulu	177,36	180,89	+1,99
sh OV-lt	129,33	132,83	+2,7
sh riigilt	48,03	48,06	+0,06
sh keskraamatukogu	23,29	22,9	-1,67
sh OV-lt	13,5	13,12	-2,81
sh riigilt	9,79	9,78	-0,10
Infotehnoloogiakulud	35,21	33,73	-4,2
sh keskraamatukogu	9,06	8,26	-8,83

Eelarve kogumaht on võrreldes 2012. aastaga jäänud sisuliselt samaks. Tõus on (omavalitsuse) komplekteerimissumma ja personalikulude osas, mis on kindlasti hea, kuid mitte piisav. Kahjuks ei ole riik soetussummat tõstnud.

Projektid, toetused (kellelt saadud?)*	Periood	Summa
Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupp		
Ahja raamatukogu laste teatriringi Rõduteater 10. aastapäeva tähistamine		100
Kanepi raamatukogu 130. aastapäeva tähistamine		150
Linte raamatukogu-külakeskuse 5. aastapäeva tähistamine		100
Valdo Pandi mälestuspäev Saverna raamatukogus		340
Saverna raamatukogu 90. aastapäeva tähistamine		190
Eluloo kirjutamise ja mälestuste kogumise õpitoa läbiviimine Vastse-Kuuste raamatukogus		60
Kohtumisõhtu Jaan Tättega Vastse-Kuuste raamatukogus		200
Raamatuköitmise õpitoa läbiviimine Vastse-Kuuste raamatukogus		135
Voldiku „Võõpsu Raamatukogu 90“ väljaandmine		150
Kirjanduskoolitus Põlva keskraamatukogus		150
Üle-eestilise 3-4. klasside kirjandusmängu Põlvamaa eelvoor Põlva keskraamatukogus		135
Põlvamaa kultuuritöötajate õppereis Raplamaale (taotleja		500

Põlva keskraamatukogu)		
Põlvamaa VIII maaraamatukoguhoidja päev Ahjal (taotleja Põlva keskraamatukogu)		400
Piiriveere Liider, PRIA		
Huvihariduse korraldamine ja selleks vajaliku tehnika soetamine Värskas raamatukogus	2012-2014, tabelis toodud summa kulutati 2013	660
Värskas vallavalitsuse kultuuri- ja spordiürituste korraldamise fond		
Mälumänguturniiri ja kirjanduskohtumiste korraldamine Värskas raamatukogus		270
Raamatukogupäevade korraldamiseks Saatses raamatukogus		40
Põlva linnavalitsuse kultuuri-, noorsoo- või spordiürituste korraldamise fond		
Kirjanduslik otsimismäng Eno Raua loomingu põhjal keskraamatukogu lasteosakonnas		55

*Tabelis on projektid, mis kajastuvad raamatukogude eelarves. Kuna peale ühe erandi on raha eraldatud ja tegevused läbi viidud 2013. aastal, pole toodud täpsemaid ajavahemikke. Üritused korraldatakse tavaliselt ühe kuni kolme kuu jooksul taotluse esitamisest.

Toetusprogrammid on olnud abiks ürituste, sealhulgas ülemaakondaliste, korraldamisel. Keskraamatukogul pole juba aastaid olnud eelarves ürituste korraldamise raha. Kuna maaraamatukogude eelarves on tavaliselt vastav summa olemas, kirjutavad projekte vähesed. Teisalt esitavad taotlusi väga aktiivsed raamatukoguhoidjad, kellele eelarves ettenähtust ei piisa (Vastse-Kuuste, Saverna, Kanepi, Linte, Värskas). Mõistvalt on raamatukoguhoidjate taotlustesse suhtunud Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupp, kes rahastab kõik raamatukogude taotlused ürituste läbiviimiseks. Enamasti küll osaliselt, aga see on paratamatu. Keskraamatukogu õhutab raamatukoguhoidjaid ekspertgrupile taotlusi esitama, tuletades meelde tähtaegu ja aidates vajadusel taotlusi vormistada. Tabelis toodud projektidest on ülevabariigilise kaaluga Valdo Pandi mälestuspäev Savernas. Märkimisväärne on jätkuprojekt Värskas, kus 2012. aastal uuendati raamatukogu arvutiparki, 2013. aastal korraldati arvuti- ja kultuurilookoolitusi, mis jätkuvad 2014. aastal. Raamatukoguhoidjad tegutsevad koos MTÜ-dega, kuuludes sageli nende juhtide hulka, ja esitavad ka projekte nende egiidi all. Vastse-Kuuste naisteklubi Kolmapäev taotles kultuurkapitali ekspertgrupilt toetust kirjanduskohtumisteks Vastse-Kuuste ja Värskas raamatukogus ning keskraamatukogus. Kohaliku Omaalgatuse Programmilt (KOP) taotlesid raha Kiidjärve Küla Selts ja MTÜ Maaritsa, vastavalt Kalmer Tennosaare 85. aastapäeva tähistamiseks Kiidjärve raamatukogu-seltsimajas ja lauamängude ostmiseks, mis on kasutusel Maaritsa raamatukogus.

2.3 Struktuur

Raamatukoguvõrgus toimusid muutused.

Uusi raamatukogusid ei avatud, kuid laiendati Kanepi ja Peri raamatukogu.

2013. aasta 1. aprillist **liideti** toonase Põlva valla viis raamatukogu: **Himmaste, Kiuma, Peri, Taevaskoja ja Vanaküla**. Peri raamatukogu nimetati **Põlva vallaraamatukoguks**, ülejäänud haruraamatukogudeks. Ühendraamatukogu loomise ennatlikkusele Põlva linna ja valla ühinemise eel juhtis vallavalitsuse tähelepanu ka kultuuriministeeriumi raamatukogunõunik. Kultuuriministeeriumi arengukavas 2014-2017 on raamatukogude puhul ohuna välja toodud *raamatukogude läbimõtlematu liitmine või sulgemine, mille tulemusena teenuste kättesaadavus väheneb*.

Perspektiivis võib see puudutada ka Põlva vallaraamatukogu. Raamatukogude ühendamine eeldab nii asukoha kui ka sisulises mõttes keskse raamatukogu olemasolu, antud juhul see nii ei ole. **Vana-Koiola** raamatukogu Laheda vallas likvideeriti, kuna hoones (endine koolimaja) algas ümberehitus valla sotsiaalkeskuseks ning raamatukogule piirkonnas sobivat ruumi pole. Suhteliselt väike fond (3000 eksemplari) jagati sama valla Tilsi ja Lahe raamatukogu ning Tilsi põhikooli raamatukogu vahel. Raamatukogu kadumisest on küll kahju, kuid selle avamine 2006. aastal ei olnud läbi mõeldud. Õigem olnuks piirduda teeninduspunktiga, mille loomist samas majas on nüüd kaalutud.

Lahtiolekuaegu peavad raamatukoguhoidjad reeglina sobivaks ja aasta jooksul neid palju ei muudetud. Põlva vallaraamatukogu **Himmaste** ja **Peri** raamatukoguhoidjad pöördusid kevadel vallaraamatukogu nõukogu poole palvega kehtestada sisetöötund, et üksinda töötades oma kohustustega paremini toime tulla (koondamiste kohta vt 2.4). Nõukogu liikmed olid küll nõus, kuid vallavalitsus keeldus põhjendusega, et raamatukoguteenuste kättesaadavus väheneks. Vallaraamatukogus rakendati suvel esimest korda asendustöötajaid. Väiksemates haruraamatukogudes (Kiuma, Taevaskoja, Vanaküla) asendaja kasutamine end siiski ei õigustanud, sest senine puhkuseagne teeninduskorraldus – raamatukogu avatud ühel päeval nädalas – sobib lugejatele hästi. **Mikitamäel** lühendati laupäevast lahtiolekuaega, tõstes osa tunde üle argipäevadele. Raamatukogu juhataja peab vajalikuks lahtiolekuajad edaspidi ühtlustada, sest päeviti erinevad ajad ei jää lugejatele hästi meelde. Raamatukogu lahtiolekuaegu on väikestes kohtades ühitatud kaupluseauto- ja bussiaegadega. **Oraval** tõsteti kolmapäevast lahtiolekuaega talveperioodil seoses bussiaja muutumisega tund aega varasemaks. **Maaritsa** raamatukogu on koosseisu vähenemise tõttu senise viie päeva asemel avatud kolmel päeval nädalas. Kuna muudatused teeninduskorralduses on seotud koondamise ja koosseisu vähendamisega, on neid käsitletud punktis 2.4.

2.4 . Personali juhtimine ja areng

Seoses **Põlva vallaraamatukogu** moodustamisega muudeti juhataja ametikohad Peril, Kiumas, Vanakülas ja Taevaskojas raamatukoguhoidja ametikohtadeks. Kindlasti on hea, et säilitati nende senine palk, kuid vastu võeti ka taunimisväärseid otsuseid. Koondati üks Himmaste raamatukogu kahest töötajast - raamatukogu kauaaegne aktiivne juhataja, kes kuulus palju aastaid vallavolikokku ning andis suure panuse valla raamatukogude arengusse. Samuti tuli töölt lahkuda Peri raamatukogu 0,5 koormusega raamatukoguhoidjal. Koondatud kohtade arvel loodi vallaraamatukogu direktori ametikoht, mida kuni novembrini täitis kohusetäitjana vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja, alates 4. novembrist võeti teistkordse konkursi väljakuulutamise tulemusena tööle direktor. Kokku hoiti 0,5 kohta (koosseis varem 5,8, nüüd 5,3). Raamatukogude ühendamine hoiab raamatukoguhoidjate seas pingeid üleval juba 2012. aasta lõpust alates, mil vallavolikogu vastava otsuse tegi. Raamatukogude jaoks, mis seni on töötanud iseseisvalt, on raske leida sobivat juhtimisstiili.

Vana-Koiolas kaotati seoses raamatukogu likvideerimisega juhataja 0,5 koormusega ametikoht. Valgjärve valla **Maaritsa** raamatukogu juhataja töökoormust vähendati aasta algul (senise 0,7 asemel 0,5), mil tööle asus uus inimene. Koosseisu vähendamist viimastel aastatel on põhjendatud väiksema teeninduspiirkonnaga kui teistel sama valla raamatukogudel. **Ahja** raamatukogus muutus töökorraldus samas majas asuva Tuglase-muuseumi töötaja asumise tõttu teisele tööle. Raamatukogu juhatajale lisandusid kohustus võtta vastu muuseumikülastajaid ja maja koristamine (seni muuseumitöötaja ülesanne). Abipersonalist koondati **Vastse-Kuustes** täiskohaga töötanud koristaja. Koolimajas asuva raamatukogu jaoks leiti siiski sobiv lahendus: töö teevad vastavalt graafikule ära kooli koristajad.

Keskraamatukogus koondati pingelise eelarve tõttu 0,5 koormusega töötav raamatukoguhoidja, mis tõi kaasa töökorralduse muutmise. Üks lasteosakonna raamatukoguhoidja töötab argipäeviti päeva esimesel poolel ja laupäeviti graafiku alusel teenindusosakonnas. Raamatukoguhoidjatele, keda ümberkorraldused kahes osakonnas puudutasid, hakati maksuma lisatasu. Keskraamatukogus muudeti ka ametinimetusi (*raamatukoguhoidja eest võeti ära sõna vanem* jm).

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest 2013

Tabelis kajastuvad ka keskraamatukogu ja maavalitsuse korraldusel toimunud koolitused, kui nende eest on välja antud tõend/tunnistus. Koolituskulu real kajastuvad kõik koolitused, milleks on tehtud kulutusi raamatukogude eelarvest, k. a õppereisid. Sulgudes on toodud tõendiga koolituste osalustasu.

Raamatukogu nimi	Koolituste arv	Koolitustundide arv (koolituse pikkus)	Raamatukogu-hoidjate arv, kes osalesid täienduskoolitusel	Koolituseks kulutatud
1. Ahja	1	4	1	22,55
2. Erastvere	1	7	1	32,76
3. Hanikase	2	28	1	85,31 (55,0)
4. Kanepi	1	7	1	31,31
5. Karilatsi	1	4	1	31,76
6. Kauksi	1	7	1	1,45
7. Kiidjärve	2	56	1	52,4 (50,0)
8. Krootuse	-	-	-	-
9. Lahe	3	41	1	314,38
10. Leevaku	3	91	1	202,76 (170,0)
11. Leevi	-	-		22,21
12. Linte	5	32	1	48,76 (16,0)
13. Maaritsa	3	31	1	108,76 (60,0)
14. Mikitamäe	3	27	1	165,31 (134,0)
15. Mooste	1	7	1	32,67
16. Orava*	-	-	-	-
17. Põlgaste	2	11	1	17,4
18. Põlva vallaraamatukogu	10	139	6	376,23 (235,0)
Himmaste	2	11	2	2,4
Kiuma	3	91	1	237,40 (235,0)
Peri	3	29	1	45,36
Taevaskoja	1	4	1	44,31

Vanaküla	1	4	1	46,76
19. Rasina	3	19	1	32,76
20. Ruusa	2	11	1	2,45
21. Rāpina	2	23	3	3,85
22. Saatse	2	11	1	3,85
23. Saverna	3	35	1	86,36 (55,0)
24. Tilsi	1	7	1	32,76
25. Valgjärve	3	20	1	48,76
26. Vana-Koiola	2	11	1	3,85
27. Vastse-Kuuste	4	115	2	19,85
28. Veriora	2	11	1	2,4
29. Võõpsu	3	17	1	52,76 (20,0)
30. Värskä	4	39	1	87,76 (55,0)
31. Keskrmtk.	11	260	13	1270,75 (277,0)
Kokku	81	1071	48	3194,18

*Sama töötaja Hanikase raamatukoguga

Koolituste arv on 2012. aastaga võrreldes suurenenud (vastavalt 81 ja 61) koolitustundide arv (1071 ja 1093) on vähenenud. Koolituseks kulunud rahasumma on väiksem (3, 194 ja 6, 202 tuhat eurot), kuna ei toimunud õppereisi välismaale. Keskraamatukogu ja maavalitsus on koolituste korraldamisel saanud toetust projektidest, mõned lektorid on esinenud tasuta või sümboolse summa eest. Seetõttu on maakonnatasandil läbiviidud koolituste kulu (v.a õppereisid) omavalitsuste eelarvest olnud minimaalne.

Koolituse teema	Korraldaja	Osavõtjate arv
Algupärase lastekirjanduse päev	Tartu linnaraamatukogu	8
Lasteraamatukogutöötajate õppepäev	Eesti Lastekirjanduse Keskus	1
Üleriigiline rahvaraamatukogude suveseminarlaager „Raamatukogu on kultuuripärandi kandja“	Rahvusraamatukogu, Narva KRK	2
Õppereis „Norra kirjandus ja raamatukogutöö korraldus Norras“	Jõgevamaa KRK	4
ERÜ maaraamatukogude sektsiooni XXII suveseminar Kullamaal	ERÜ maaraamatukogude sektsioon, Lihula raamatukogu, Läänemaa KRK	5
Seminar „Laps kirjanduses“	Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus ja Eesti Lastekirjanduse Keskus	1
Koolituspäev „Töödõigis 2013 praktikas“	Stokmann Koolitused	1
Koolituspäev „Kirje MARC21 bibliograferimine rahvaraamatukogudele“	ERÜ koduloobibliograafia töörühm, Tartu linnaraamatukogu	1
Koolituspäev „Mida oleks vaja kindlasti teada ametikirja õigekeelsusest“	OÜ Päevakera, Põlva maavalitsus, Põlva KRK	28
Jätkukoolitus „Teenuste turundamine ja suhtekorraldus raamatukogus“	ERÜ	1
Esmaabi baaskoolitus	SA Tartu Kiirabi	1
Rahvaraamatukogutöötajate	TÜ Viljandi	2

Suveakadeemia	Kultuuriakadeemia	
Õpiringijuhtide kursus „Väärtustades oma rahva lugu“	Rahvakultuuri Keskus	1
Noorsootöötajate sügiskool	SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo	1
Koolituspäev „Ametialane etikett“	Leoski Koolitus	1
Teabepäev	ERÜ maaraamatukogude sektsioon	2
Kursus “Projektide algatamise, koostamise, juhtimise põhitõed ja praktika“	Tartu Rahvaülikool	1
Koolituspäev „Statistiline arvestus, elektrooniline kogu ja teenus, Eesti rahvaraamatukogud 2012, sotsiaalmeedia“	Rahvusraamatukogu, Põlva KRK	36
Karjäärikoolitus „Enesetundmine ja valmisolek muudatusteks“	Räpina Aianduskool	2
Koolituspäev „Korruptsiooni vältimine avalikus sektoris“	Sisekaitseakadeemia Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskus (ATAK)	1
Soome keele kursus	Põlva Rahvakool	1

2012. aastal kanti tabelisse 23, nüüd 21 koolitust. Enamasti on tegu lühikeste, ühekahepäevaliste koolitustega. Suveakadeemiast ja Rahvakultuuri Keskuse kursustest, mis aastaid tagasi olid populaarsed, võttis osa väga vähe raamatukoguhoidjaid. Kindlasti on peamiseks põhjuseks rahanappus. Osalejad hindavad koolitusi endiselt väga heaks. Kõrge hinnangu pälvis ERÜ jätkukoolitus “Teenuste turundamine ja suhtekorraldus raamatukogus”. Aasta-aastalt ühtlane on osavõtt algupärase lastekirjanduse päevast. Kindlasti vääriks suuremat tähelepanu ERÜ maaraamatukogude toimikonna sisutihedad teabepäevad, kuid Tallinna-sõit on kulukas. Korraldajad võiksid kaaluda teabepäeva korraldamist üle aasta väljaspool pealinna (Tartu, Viljandi).

2.4.2 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised (ettekanded, loengud, koolitused)

- Mall Kõpp esines ettekandega naisteklubi Kolmapäev tegevusest Põlvamaa inspiratsioonipäeval Räpinas loomemajas.
- Ilse Aigro (Valgjärve) kõneles Valgjärve valla eakate peol „Sügiskuld“ kohalikus pargis teemal „Valgjärve – meie kodu“.
- Edda Prükk (Rasina) viis läbi koduloolise ekskursiooni Kaika suveülikoolist osavõtjatele.

2.4.3 Maakonnaraamatukogu osa koolituse korraldamisel

Koolitused:

- Mulluse lastekirjandusaasta [2012] säravamad tähed – Jaanika Palm (Eesti Lastekirjanduse Keskus). Ants Kõivu võrukeelse näidendiraamatu „Viiekõistõ rüanurmõn“ tutvustus – Tiia Allas (Võru Instituut). Koostöös Põlva maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonnaga.
- Mida oleks vaja kindlasti teada ametikirja õigekeelsusest? – Heilika Mäekivi (OÜ Päevakera). Koostöös maavalitsusega.
- Kaasaegne saksa kirjandus – Ave Mattheus (Tallinna Ülikool).

- Eesti Muuseumide Veebivärava tutvustus – Tiiu Niinemägi (Põlva Talurahvamuseum). Koostöös J. Hurda nim Põlva Rahvahariduse Seltsiga.
- Rahvusraamatukogu koolituspäev. Statistiline arvestus, elektrooniline kogu ja teenus – Margit Jõgi. Sotsiaalmeedia üldine taust. Sotsiaalse tarkvara liigid, sotsiaalmeedia rakendamine raamatukogudes – Kristina Rood.
- Õppereis Rapla maakonda. Tutvumine raamatukogude (keskraamatukogu, Kohila, Märjamaa, Haimre), Tohisoo koolitus- ja Rapla kultuurikeskuse, Järvakandi kultuurihalli, Haimre ja Märjamaa rahvamaja vaatamisväärsustega. Koostöös Põlva ja Rapla maavalitsusega.
- Folkloori lühivormide andmebaasid internetis, folklooriprotsessid tänapäeva interneti kogukondades – Piret Voolaid (Eesti Kirjandusmuuseum). Koostöös maavalitsusega
- Põlvamaa VIII maaraamatukoguhoidja päev Ahjal. Tutvumine Ahja raamatukogu ja muuseumiga. Kohtumine Ahja vallas elava kirjaniku Roy Strideriga, kes kõneles ökoloogilisest mõtteviisist ja tutvustas ka käsilolevaid raamatuid.
- Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupi täiendatud nõudmised projektidele – Peeter Aas ja Helje Põvvat (ekspertgrupi esimees ja asjur). Kultuuripoliitika Põlva vallas – vallavanem Georg Pelisaar. Minu Cornwall ehk kirjanikke kaljuselt maalt: inglise kirjandusest – Tiina Tarik (Tartu linnaraamatukogu). Koostöös maavalitsusega.
- Kuidas Lauluisa Kreutzwald meie keelt rikastas – Aimi Hollo (Dr. Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseum). Võru Instituudi tegevusest – Rainer Kuuba.

Kokku toimus keskraamatukogu korraldusel ja kaaskorraldusel 10 koolitust, mis on optimaalne arv. Koolitused olid osalejate hinnangul sisukad. Kõrgelt hinnati eesti keele alast koolitust (koolitaja Heilika Mäekivi). Samuti paelus kuulajaid väga Roy Strider, eriti tema säästliku eluviisi käsitus. Esimest korda käsitleti sotsiaalmeediat. Kirjanduskoolituse puhul on järgitud põhimõtet käsitleda erinevate maade kirjandust (viimastel aastatel on toimunud loengud vene, soome, rootsi ja norra kirjandusest). Inspireerivaks peetakse tutvumist teiste raamatukogudega.

Küsimusele, **millist täienduskoolitust oleks vaja riiklike ülesannete täitmiseks**, on raske vastata, sest lugejateenindus on ühtne ja raamatukoguhoidja on lugejate teenistuses. Seega on täienduskoolitust vaja endiselt kirjandusest, sotsiaalmeediast, klienditeenindusest, aga ka e-teemadest (kodulehed, blogid, lugerite valik jne.) 2014. aastal on muude koolitusürituste kõrval kavas koostöös Võrumaa kolleegidega läbi viia kahepäevane seminar, mille teemaks kodulootöö ja teavikute hoid, koolitajaks Tallinna Ülikooli õppejõud.

2.4.4 Erialahariduse omandamine

Tartu Ülikoolis õpib bakalaureuseõppes raamatukogunduse ja infokeskkondade erialal üks maaraamatukogu juhataja ning info- ja dokumendihalduse erialal samuti üks maaraamatukogu juhataja.

Tallinna Ülikooli infoteaduste magistriõppes õpivad kaks maaraamatukogu juhti.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupi aastapremia 2012 (anti üle 2013. aasta algul): Iisi Puusepp (keskraamatukogu)

Konkursi aasta maaraamatukoguhoidja nominent, kaasnes ERÜ tänukiri

Külli Vardja (Ahja)

Kultuuriministeeriumi tänukiri juubeli puhul

Mall Kõpp (Vastse-Kuuste)

Põlva maavanema tänukiri

Mall Kõpp juubeli puhul ja naisteklubi Kolmapäev juhtimise eest (kaks tänukirja)

Võõpsu raamatukogu 90

Krista Pikk (Kiidjärve) seoses Põlvamaa kodanikuühenduste nominatsiooniga kategoorias *järjepidevuse kandja*.

Külli Ots (keskraamatukogu) seoses TÕN-i Põlvamaa eripreemiaga *õppijate innustaja*

Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupi juubelitoetus

Imbi Saava (Himmaste) ja Mall Kõpp

Kanepi valla tänukiri tööjuubeli puhul

Heli Adamson (Kanepi) ja Tiiu Ziugmann (Erastvere)

Räpina valla tänukiri seoses Võõpsu raamatukogu 90. aastapäevaga

Lea Saaremäe

Valgjärve valla tänukiri vabariigi aastapäeva puhul

Tiina Hoop (Saverna)

Veriora valla tänukiri tööjuubeli puhul (20 aastat tööd taasiseseisvumise järel moodustatud Veriora vallas)

Kaili Rätsep (Leevi) ja Helve Salf (Veriora)

Mooste valla tänumeene vabariigi aastapäeva puhul

Kaie Koser (Mooste) ja Edda Prükk (Rasina)

Vastse-Kuuste valla tänukiri

Külli Tohvri (Vaste-Kuuste) tööjuubeli puhul

Mall Kõpp vabatahtliku tegevuse eest

Ahja Avatud Noortekeskuse tunnustus noortesõbralik tegu 2012

Külli Vardja (lastekambri avamise eest raamatukogus, auhind anti üle vabariigi aastapäeval 2013)

Liiliaristi V klassi medal (Naiskodukaitse tunnustus)

Ainika Mägi (Lahe)

Kodanikualgatuse „Teeme ära!“ tänukiri

Linda Allas (Saatse)

Orava Maanaiste Seltsi tänukiri koostöö eest

Tuuli Dolgošev (Orava)

Põlva Keskkooli tänukiri mängude päeva toetamise eest

Keskraamatukogu (annetas kinkeraamatuid)

Põlva linna- ja vallavalitsuse ning kultuuri- ja huvikeskuse ühine tänukiri Põlva päevade toetamise eest

Keskraamatukogu (osales päevade programmis näitustega)

Traditsioonilisel Põlvamaa maaraamatukoguhoidja päeval, mis on ühtaegu tunnustus- ja koolitusüritus, peetakse kinkeraamatutega meeles kõiki tööjuubilare.

Kanepi raamatukoguhoidjatele anti tänukirjad üle valla tööjuubilaride austamisüritusel.

Võõpsu raamatukogu juhataja taotles raamatukogu aastapäeva puhul maavanema tänukirja oma kauaaegsele abilisele Virve Naruskile ja vallavalitsuse tänukirja raamatukogu nõukogu esimehele Vilja Kallastele.

Kaks raamatukoguhoidjat oli esitatud Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupi 2013. aasta preemiatele (elutöö- ja aastapremia), mis kahjuks seekord küll saamata jäid.

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine

2.5.1 Haldustegevuse üldiseloostus. Raamatukogu ruumid ja asukoht.

Remondid.

Uusi raamatukogusid ei avatud, aga selline oli ka prognoos. Seega vajavad uusi ruume endiselt **Orava, Mooste, Tilsu, Valgjärve** ja **Võõpsu** raamatukogu ning laiendamist samas asukohas **Leevaku** ja **Vastse-Kuuste** raamatukogu. Konkreetseid plaane ehituste osas ei tehtud. Tilsis kaalutakse raamatukogu üleviimist lastekodu hoonesse, kuid enne peavad valmima peremajad. Kõige suuremaks remonditööks oli katusevahetus **Vanaküla** raamatukogu-külakeskuse raamatukogupoolses osas. Järgmises kolmes raamatukogus aitab õnnestunud remont kindlasti kaasa sisulisele arengule. **Kanepi** raamatukogu sai lasteaiaajajas eraldi sissepääsu, esiku, tualettruumi ja mis kõige olulisem – terve toa, kuna postkontor viidi mujale.

Ümberkorraldustest võitsid nii raamatukogu kui ka lasteaed, väga rahul on lugejad. **Ahjal** tehti korda laenutusruum, kuhu paigutati ka lugemislauad ja AIP. **Peril** viidi ellu ammune idee kujundada kunagine sotsiaaltöötaja ja konstaabli vastuvõturuum nn lastetoaks, lisaks parandati külakeskuse ukseid ja tehti muid pisitöid.

Hanikase raamatukogu-külakeskuses viidi läbi tervet maja hõlmav sanitaarremont.

Himmastes ehitati pärast kaht veeuputust juunis, mille tõttu osa perioodikaväljaandeid kahjustada sai, uus äravoolukaev. Remondivajadus on väga suur **Mikitamäel**, kus seda aasta-aastalt on edasi lükatud. Edaspidist remonti siseruumides vajavad **Krootuse, Himmaste, Lahe, Leevi, Leevaku** (ahjud) ja **Tilsu** raamatukogu (uute ruumide saamisega läheb veel aega). **Linte** raamatukogu-külakeskuse ehitamisest möödus viis aastat, kuid endiselt ollakse hädas ehituspraagiga – välisuksi on küll remonditud, kuid tulutult. **Taevaskojas** on vaja maja soojustamist ja välisseinte värvimist. **Kauksis** vajavad väljavahetamist välisuks ja parandamist osa katusealuseid tuulekaste.

Keskraamatukogus värviti vastavalt rahalistele võimalustele seinu (näitusepind lugemissaalis, osaliselt saali seinad; likvideeriti koridorides vee sissejooksust tekkinud kahjustusi). Sanitaarremonti jätkatakse 2014. aastal. Kõige tähtsam on kindlasti maja soojustamine (valla eelarvestrateegia kohaselt 2015. aastal.)

2.6 Raamatukogu arendustegevused

Suuri riistvaraoste ei olnud.

Internetiühenduse parandamine. Maaraamatukogude sagedaseks probleemiks on kehv internetiühendus. Vastse-Kuustes ja Karilatsis vahetati välja operaator ja ühenduse kvaliteet paranes. Ahjal võeti aasta lõpul kavva töökindla ja turvalise WiFi-võrgu rajamine, mis juba 2014. aasta algul edukalt teoks sai.

E-keskkonnad. Aasta jooksul oli arutlusel võimalik ühinemine ELLU-ga. Keskraamatukogu jäi esialgu äraootavale seisukohale, peamiseks põhjuseks ühisvalla finantsvõimalused. Vastse-Kuuste raamatukogu on ühinemiseks vajaliku summa 2014. aasta eelarvesse planeerinud.

Lugeriid. 2013. aastal osteti maakonda esimene luger – Vastse-Kuuste raamatukogus. Lugeri ostmist 2014. aastal kavandavad keskraamatukogu ja Väraska raamatukogu.

2.7 Raamatukogude koostöö

Rahvusvaheline tasand. Tihedaid rahvusvahelisi kontakte raamatukogudel pole, kuid näiteid huvitavatest koostöödest ja reisidest siiski on. **Ahja** raamatukogu juures tegutseva Rõduteatri noored näitlejad viisid teatraliseeritud tutvumiskäigule Väikese Illimari radadel Soome Päijat-Häme Tuglas Seltsi liikmed. Noorte esinemine meeldis külalistele niivõrd, et nad otsustasid teatrile väikese stipendiumi anda. **Lahe** raamatukogu juhataja võttis osa Põlvamaa noorsootöötajate õppereisist Saksamaale Rudolstadt ja selle lähiümbrusesse, mille raames külastati ka raamatukogusid. **Jõgevamaa Keskraamatukogu** traditsioonilisel õppereisil, seekord Norrasse, osales neli Põlvamaa raamatukoguhoidjat. **Värskas** valda külastasid **suiiti kultuuri** kandjad Lätist Kuramaalt, kes Värskas raamatukogus tundsid huvi Setumaad käsitlevate teavikute vastu. Põlvamaa kultuuritöötajad on järjepidevalt käinud tutvumas välisriikide kultuurikorraldusega (Leedu, Läti, Venemaa, Ukraina, Soome). 2013. aastal välisreisi ei toimunud, kuid päevakorra leht tõi õppereisi korraldamine Valgevenesse lähiaastatel.

Riiklik tasand. Raamatukogunduse arendamiseks on olulised mitmesugused **alusdokumendid**. Aasta jooksul arutleti palju „**Kultuuripoliitika põhisuunad aastani 2020**“ eelnõu üle. Kui algul sõna *raamatukogu* dokumendis peaaegu puudus, siis lõppvariantiga võib rahule jääda. Ühisarutellu andsid panuse ka Põlvamaa raamatukoguhoidjad. „**Vabariigi Valitsuse** tegevusprogrammis 2011-2015“ on kirjas laenutuste arv, milleni tahetakse jõuda, kuid selle saavutamise teid välja toodud ei ole. Kindlasti aitaks kaasa riigi toetuse suurenemine teavikute ostuks ja raamatukogude infotehnoloogilise baasi arendamiseks.

Saverna raamatukogul oli väga tihe koostöö **Eesti Rahvusringhäälingu** praeguste ja endiste töötajatega Valdo Pandi mälestuspäeva läbiviimisel. Tänu pälvivad Ene Hion, Mai Mikiver, Voldemar Lindström, Rein Karemäe, Tiit Kimmel. Keskraamatukogul oli hea koostöö **Rahvusraamatukoguga**. Mais toimus keskraamatukogus koolituspäev (vt 4.2.3). Septembris viidi läbi teabepäev (raamatukogu e-teenuste tutvustus) Värskas gümnaasiumis ja Rõpina ühiskoolis. Mõlemad pooled jäid teabepäevaga väga rahule, keskraamatukogul oli meeldiv täita koordineerija rolli. Koolitust toetas rahaliselt Kultuuriministeerium.

Raamatukogud on kaasatud **täiskasvanuhariduse võrgustikku**, mida koordineerib **ETKA Andras**. Uudne ettevõtmine oli rahakoolitus, mis viidi läbi koostöös Eesti Pangaliidu ja Finantsinspektsiooniga. Raamatukoguhoidjate esindajad osalesid kahel teabepäeval. Kevadel kohtusid Tartus võrgustiku Lõuna-Eesti liikmed. Sügisel Värskas läbiviidud Põlva maakonna täiskasvanuõppe seminaril arutati riskirühmadesse kuuluvate inimeste kaasamist.

Kohalik tasand.

Jätkus aastatepikkune koostöö **Põlva maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonnaga** koolituste korraldamisel, kus lisaks raamatukoguhoidjatele osalevad kultuurimajade ja muuseumide töötajad ning vallavalitsuste kultuurispetsialistid. Koolitust toetasid rahaliselt **Põlvamaa Omavalitsuste Liit** ja **Eesti Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupp**. Väga hästi õnnestus maakonna kultuuritöötajate suvine **õppereis Raplamaale**. Suur tänu kõigile vastuvõtjatele, eriti **Age Tekkule** Rapla maavalitsusest, kes pani kokku väga huvitava kava ja oli hea giid! **Põlvamaa Kultuuri Koostöökogu**, kuhu raamatukoguhoidjatest kuuluvad Mall Kõpp (Vastse-Kuuste) ja Külli Ots (keskraamatukogu), kõige olulisem ettevõtmine oli koostöökogu päev Laheda vallas, kus tutvuti valla kultuurieluga ja vaagiti arutelugruppides maakonna kultuurielu. Aasta jooksul toimus ka kaks traditsioonilist

arutelu - maakonna arengukava kultuuriosa täiendamine ja soovitused Põlvamaa Omavalitsuste Liidule (POL) kultuuriürituste rahastamiseks. POL annab oma eelarve kaudu juba aastaid keskraamatukogule kui maakonnaraamatukogule majandustoetust. POL toetas osaliselt Värskas võistkonna osavõttu ülevabariigilise ettelugemisvõistluse finaalist. Summad analoogilisteks ettevõtmisteks 2014. aastal on POL-i eelarves olemas. **Eesti Töötukassa Põlvamaa** osakond saatis taas tööharjutajaid-praktikante raamatukogudesse. **Verioral** tutvustas tööharjutaja kahe kuu jooksul raamatukogutööga. **Hanikasel** remonditi raamatukogu-külakeskuse maja. **Keskraamatukogul** oli väga hea koostöö **Lastehoiuteenus OÜ**-ga, kes koos Töötukassaga viis raamatukogus läbi töötute motivatsioonikursuse. Kursuslased omandasid raamatukogus arvutikasutamise oskusi ja koos korraldati kohtumine Mati Öunaga.

Tarbijakaitseameti töötajad konsulteerivad kord kuus abivajajaid keskraamatukogu ruumides.

Ahja vallavalitsuse, raamatukogu, kultuurimaja ja keskraamatukogu koostöös korraldati Ahjal edukalt **Põlvamaa VIII maaraamatukoguhoidja päev**.

Õpilasmaleva rühmad tegutsesid **Lahedal, Kanepis ja Valgjärvel**.

Järjepidev on olnud koostöö **mäluasutustega** (lähemalt vt 4.1).

Kiidjärve ja **Vastse-Kuuste** raamatukogu teevad koostööd Maarja Külaga.

Sponsorlust pole olnud palju. Raamatukoguüritusi Värskas toetab oma toodanguga aeg-ajalt **AS Värskas Vesi**. Laheda vallas kaubandusega tegelev **OÜ Tilsico** toimetab lugejatele raamatuid kätte ja aitab vajadusel transpordiga (2013. aastal Vana-Koiola raamatukogu likvideerimisel).

Raamatukogud töötavad koos **mittetulundusühingutega**. MTÜ-del on raamatukogudest paremad võimalused toetusprogrammidest raha taotlemiseks jne. Väga tõhusat tööd tegi 2013. aastal MTÜ Kooli Valgjärvel, aidates vallas läbi viia mitu suurüritust. Põlva valla **Kiuma, Peri, Vanaküla** ja Valgjärve valla **Maaritsa** raamatukoguhoidjad hindavad kõrgelt **külavanemate** tegevust.

Millie on KRK roll?

Keskraamatukogu roll koostöö osas on olla üks korraldajatest, infojagaja, osaleja, arvamuste koguja ja avaldaja mitmesugustes raamatukogutöö küsimustes, kontakteerija pressiga, kui on toimunud huvitavaid ettevõtmisi jne.

3. Kogud

3.1 komplekteerimise põhimõtted (tasakaal) ja uuendused (sh e-teavikud)

Kogude komplekteerimise eesmärgiks on hankida raamatukogudesse teavikuid, mis vastaks nii lugejate soovidele kui ka tutvustaks laiemalt eesti väärtkirjandust ja kultuurilugu. Ei saa unustada ka mujal maailmas ilmunud väärtuslikku tõlkekirjandust ja aimeramatuid.

Omavalitsuste piires on raamatukogudel välja kujunenud jaotus, ühes raamatukogus tellitakse rohkem aime- ja väärtilukirjandust, teises ajaviiteraamatuid. Muidugi lähtutakse oma lugejaskonna soovidest: kui leidub ajaloo huvilisi, tellitakse rohkem ajalooramatuid, kui kohapeal tegutseb tugev käsitööring, siis käsitööraamatuid jne. Aimekirjanduse puhul vaadatakse hoolega, kas raamatuid samal teemal ja tasemel juba olemas on. Kuna nimetusi ilmub palju, püütakse tellimisel vältida dubleerimist, vahetades teavikuid RVL-teel. Viimastel aastatel on rohkem hakatud ostma lauamänge.

E-teavikutest on olemas trükiste ostmisega kaasnevad väljaanded (e-ajalehed; TEA entsüklopeedia e-versioon keskraamatukogus).

Keskraamatukogu koordineerimisel on hästi hakkama saadud 50% riigi soetussumma kulutamise väärtkirjanduse ja kultuuriperioodika ostmiseks. 2013. aastal soetati maakonnas kokku teavikuid (v. a perioodika) kokku 16604 eksemplari, nendest ostudena 13220 (13125 raamatut, 79 aulist, 16 muud teavikut (lauamängu)) ja annetatuna 3384 eksemplari (3304 raamatut, 75 aulist, 3 käsikirja, 2 elektroonilist teavikut).

Annetuste osakaal on 20,4%. 2012. aastaga võrreldes on kasvanud nii teavikute koguarv (2,3%) kui ka annetused (19,9%), arvud vastavalt 16233 ja 2821. Koguarv ongi kasvanud annetuste arvel, ostude osakaal on vähenenud.

Annetajad: Keskkonnaamet, Integratsiooni- ja Migratsiooni Sihtasutus, Eesti Üürnike Liit, Võru Instituut, Põlva Tarbijate Ühistu, Hugo Ader, Eesti Tarbijateühistute Keskühistu, Eesti Hoiuraamatukogu, Röpina ÜG, SA Innove, Põlvamaa Turism MTÜ, Eesti Islami Kogudus, Eesti Kunstiakadeemia, Põlvamaa Arenduskeskus, MTÜ Kanepi Laulu Selts, Põlva ÜG, Ursula Zimmermann, Võro Selts VKKF jt.

3.1.1 Raamatud. Maakonnas kokku soetati 16429 raamatut, neist annetustena 3304 (20,1%), **keskraamatukogus** vastavalt 2036 ja 462 (22,7%) ja **maaraamatukogudes** 12645 ja 2655 (21%). 2012. aastaga võrreldes on maakonna koguarv kasvanud 2,3%, keskraamatukogus 8,7% ja maaraamatukogudes 1,1%. Ostude arv maakonnas (13125 ja 13298) on vähenenud 1,3%, keskraamatukogus kasvanud 4,2% (1844 ja 1769) ja maaraamatukogudes langenud 2,6% (9990 ja 10254). Annetuste osa on kasvanud – kokku 21,6 %, keskraamatukogus 31,3% ja maaraamatukogudes 17,6%. Raamatute osakaal juurdetulekust maakonnas tervikuna on 98,9%, millest omakorda 59,2% moodustab ilu- ja lastekirjandus.

E-raamatuid ei ole ostetud, kuna lugejanõudlust (veel) pole. Plaanitud on Vastse-Kuuste ja Värska raamatukogu, mõned raamatukogud on äraootaval seisukohal. Keskraamatukogu ei jäta seda teemat kindlasti tähelepanuta ja vastavalt võimalustele liigub edasi.

3.1.2 Perioodika. Kokku on saadud 1537 aastakäiku perioodikaväljaandeid, neist annetusena 304 (osakaal 19,8%). 2012. aastal oli aastakäike 1399, neist annetusi 228, seega on tõus vastavalt 9,9% ja 33,3%. Annetuste arv on kasvanud peamiselt ajalehtede arvel. Keskraamatukogus saadi 164 aastakäiku (119 ostu ja 45 annetust). Võrdlus 2012. aastaga – 162 aastakäiku (112 ja 50) – näitab ostude suurenemist kümnendiku võrra. Maaraamatukogudes oli komplekte 1278 (1032 ja 246) ehk 6% rohkem.

Ajakirjade aastakäike saadi 6,9% rohkem (1085 ja 1015), annetusi oli enam 10,7% (124 ja 112). Keskraamatukogus saadi mõlemal aastal 118 aastakäiku, ostude osakaal kasvas 2013. aastal 7,9% (96 ja 89). Maaraamatukogudes lisandus 896 komplekti (802 ja 94) ehk 8,2% rohkem (828), annetused kasvasid 34,3% (70). Hästi on toimunud raamatukogude koostöö omavalitsuste piires kultuuriperioodika tellimisel. Kultuuriperioodikat on tellitud 193 aastakäiku. Nimetustest puuduvad vaid Võšgorod ja Tallinn. Kõik nimetused on esindatud keskraamatukogus, v.a juba nimetatud Võšgorod ja Tallinn. Kultuuriajakirju küll loetakse, kuid mitmetel, nagu Kunst.ee ja Keel ja Kirjandus, on väikesearvuline sihtrühm. Väga hinnatakse näiteks ajakirju Imeline Teadus ja Imeline Ajalugu, mis praeguses kontekstis kultuuriajakirjade hulka ei kuulu, sisuliselt aga küll.

3.1.3 Auviseid saadi juurde 154, mis moodustab vaid 0,9% juurdetulekust (perioodikat arvestamata), neist peaaegu pooled (75) on saadud annetusena. Keskraamatukogus lisandus 79 (neist 30 annetust), maaraamatukogudes 68 (41). 2012. aastal muretseti auviseid kokku 186 (annetusena 103), keskraamatukogus 65

(21) ja maaraamatukogudes 108 (72). Kuigi keskraamatukogus on kahe aasta võrdluses auviste hulk 14 võrra suurenenud, on aja jooksul tellimuste arv seoses lugejahuvi vähenemisega langenud. Maamatukogudes pole auviste ostmine suurt hoogu sisse saanudki. Paljud annetatud auvised sisaldavad aga väärtuslikku koduloomaterjali.

Maakonna raamatukogudes **kustutati** kokku 11270 teavikut (11223 raamatut, 40 auvist ja 7 elektroonilist teavikut), mis on tunduvalt rohkem kui 2012. aastal (3865). See on seletatav mitme aastatel 2012-2013 läbiviidud inventuuriga, samuti tegeles mitu raamatukogu intensiivselt kogude puhastamisega (keskraamatukogu, Maaritsa) **Inventuur** viidi läbi **Saverna, Ruusa** ja **Värsk**a raamatukogus.

4. Raamatukoguteenused

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine (AIP-i kasutamine)

Kasutajaarvuteid on 2012. aastaga võrreldes sama palju (83). Paljudes raamatukogudes (ka keskraamatukogus) on arvutid vananenud. Uue arvuti sai Maaritsa raamatukogu, Erastveres vahetati senine arvuti välja kasutatud, kuid siiski parema vastu. Ahja raamatukogus soovitakse 2014. aastal osta kaks uut arvutit, sest praegu on vaid üks töökorras.

Kõikides maaraamatukogudes AIP-i kasutamist eraldi ei registreerita, seetõttu ei saa välja tuua maakonda üldistavaid arve. Raamatukoguhoidjate hinnangul on kasutamine kas stabiilne või langenud. Kaks raamatukogu (Vastse-Kuuste, Kiidjärve) väidavad statistikale tuginedes, et kasutamine on kasvanud. **Keskraamatukogu** teenindusosakonnas on AIP-i kasutamine veidi suurenenud, lasteosakonnas vähenenud. Laste arvutikasutamine on lühiajaline, vaadatakse üle e-post ja e-kool. Nad võivad ka arvutimänge mängida, kui järjekorda pole. Täiskasvanute prioriteedid on suhtlusvõrgustik, kirjavahetus, maksed. AIP-i arvutit on kasutatud ka muudel eemärkidel, näiteks suguvõsa uurimiseks. Kuigi paljudel on kodus arvuti olemas, peaks raamatukogu ikka jääma tagalaks, sest kodus ei pruugi olla printerit, arvuti võib olla rikkis või pole seal vajalikku programmi. AIP-arvutid on vajalikud ka kasutajakoolituseks.

4.2 Raamatukogu kasutamine

Raamatu- kogu	Lug-d 2012	Lug-d 2013	Muut- us(+/-)	Külas- tused 2012	Külas- tused 2013	Muutus (+/-)	Virtua- alkülas -d 2012	Virtuaal- külas-d 2013	Muutus(+/-)
Linna/maa konna rmtk	11836	11708	-128	212438	204811	-7627	43479	58636	+15157
Sh keskk	3350	3261	-89	59874	57847	-2027	16978	17001	+23

Raama- tukogu	Laenut-d 2012	Laenut-d 2013	Muutus (+/-)
Linna/maakonna rmtk	401365	381755	-19610
Sh keskk	114201	106558	-7643

Raamatukogu näitajad (v. a 34,9% kasvanud virtuaalkülastuste arv) on langenud. Kõige väiksem on langus lugejate osas – 1,1%, keskraamatukogus 2,7%.

Sealjuures on 18 raamatukogus (51% raamatukogudest) lugejate arv kasvanud. Külastusi on 3,6% võrra vähem, keskraamatukogus 3,4%. Kõige rohkem langes laenutuste arv - 4,9%, keskraamatukogus 6,7%. Langus ei haaranud kaugeltki kõiki raamatukogusid: 13 raamatukogus (37%) laenutuste arv tõusis. 2011. ja 2012. aasta võrdlus (lugejaid 2,2%, külastusi 5,1% ja laenutusi 7,7% vähem) näitab, et languse tempo oli 2013. aastal siiski aeglasem.

Põhinäitajate kahanemine on ilmselt üle-eestiline protsess, mis tingitud rahvaarvu vähenemisest, koduse arvuti kasutamise suurenemisest, minimaalse eksemplaride arvuni viinud alarahastatusest. Paljusid raamatuid tuleb lugejatel suure nõudluse tõttu kaua oodata ning on neid, kes seetõttu lugemisest loobuvad. Olukorra leevendamiseks seati keskraamatukogus aasta lõpul sisse lühem tagastamistähtaeg suurema nõudlusega uudiskirjandusele (kaks nädalat 30 päeva asemel),

Mitme **RVL-i** arvnäitaja seas on kõige iseloomustavamaks *tellitud teistelt ja saadud*, mis oli 23,2% võrra suurem kui 2012. aastal (4669 ja 3789). Kõik raamatukogud peale ühe nii tellisid ise kui ka täitsid teiste tellimusi. Üks raamatukogu ise RVL-i teel ei tellinud, kuid teistele laenutas. Tellimuste arv muidugi kõigub raamatukogude kaupa (0-665; keskmine 133,4).

Keskraamatukogu esitas tellimusi 8% enam, kasv on ülevabariigilistest RVL-i keskustest tellitud teavikute arvel. Väga hinnatav teenus on artiklite (tasuta) digikopeerimine Rahvusraamatukogus vastavalt tellija soovile. Keskraamatukogu tellis 22 koopiat, peamiselt õppeotstarbeks, kuid ka muudel põhjustel. Üks tellitud koopia aitas lugejal saada selgust metsandustöötajate avaliku teenistuse tööstaazi käsitleva probleemi osas. Uueks RVL-i partneriks oli keskraamatukogul Rakvere Kolledži raamatukogu.

Teiste raamatukogude RVL-tellimusi täitis keskraamatukogu 17,6% rohkem kui 2012. aastal (1699 ja 1445). Laias laastus saab väita, et keskraamatukogule esitatakse rohkem kui kolmandik kõigist tellimustest. Maaraamatukogudest väärivad esiletoomist **Saverna** raamatukogu, kus 24-st Põlvamaa raamatukogust, kolmest RVL-keskusest, Võrumaa keskraamatukogust, Viimsi ja Kuigatsi raamatukogust (viimased kolm olid uued partnerid) telliti 539 teavikut.

Koduteeninduse osa ei ole väga suur, aga sellega tegeldakse. Keskeltläbi on koduteenindatavaid 1-10. Teavikud viivad kohale raamatukoguhoidjad ise, sotsiaaltöötajad (Räpinas toob sotsiaaltöötaja mitu pensionäri autoga raamatukokku), postiljonid, sugulased, tuttavad, huviringikaaslased.

Teeninduspunkte lisandus üks – **Lahe** raamatukogu teeninduspunkt Tilsis põhikoolis, mis on laste lugemist raamatukogus oluliselt suurendanud. Endiselt on kaks teeninduspunkti Kiuma ja Valgjärve raamatukogus ning üks Saverna raamatukogus.

Lugeja-uuringuid läbi ei viidud, kuid mitmel raamatukogul on need 2014. aastal kavas.

E-teenuste arendus ja tutvustus.

Raamatukogude kodulehed jagavad eelkõige infot raamatukoguteenuste ja -ürituste kohta. Kodulehtedel on ka juurdepääs elektronkataloogi ja vajalikke viiteid, kuid ulatuslikku e-teenuste väljaarendamist ei ole aja- ja rahapuudusel tehtud.

Koostöö **mäluasutustega** on tavapärane. Peri, Ahja ja Leevi raamatukoguga samas majas asuvad väikemuuseumid, kahes esimeses on raamatukogu juhataja muuseumi eest vastutav.

Näiteid koostööst:

- **Eesti Rahvaluule Arhiivi** näitus „Naljakaid stseene ja lõbusaid fotoallkirju ERA kogudest“ (Värskas, Kanepi, Vastse-Kuuste). Raamatu „Raasakõisi Setomaalt : Setomaa Hurda Jakobi silme läbi aastail 1886 ja 1903 : kommentaarõga välläännõq“ (2013) esitlus koos Seto Instituudiga **keskraamatukogus**.
- **Eesti Paberimuuseumi** ruumiliste raamatute rändnäitus (keskraamatukogu, Räpina). Muuseumi juhtaja Anne Rudanovski viis läbi osavõturohke origami-koolituse **keskraamatukogus**.
- **Seto Instituudi, Seto Muuseumi** ja **MTÜ Setomaa Turism** koostöö Värskas ja Saatse raamatukoguga. Raamatukogud vahendavad vajalikke materjale (ka skannituna) ja aitavad levitada Seto Instituudi trükiseid.
- **Põlva Talurahvamuuseumi** koostöö Vastse-Kuuste raamatukoguga (näitus „Elu kahes vallas“ ja muuseumi ajalootunnid raamatukogus)
- **Eesti Kirjanike Muuseumide Ühenduse** välinäitus „Eesti kirjanik karikatuuris“ **Vastse-Kuustes**.
- **Räpina koduloo- ja aiandusmuuseumi** näitused **Räpina raamatukogus** („Fakte eesti posti ajaloo kohta“ jt).
- **Valgjärve raamatukogu** juhataja abistas suvel **Tartu Ülikooli** üliõpilasi-rahvaluulekogujad, valides välja inimesed, keda küsitleda.

4.3 Lasteteenindus

Raamatu-kogu	Lug-d 2012	Lug-d 2013	Muutus(+/-)	Külast-d 2012	Külast-d 2013	Muutus(+/-)	Virtuaal külas-d 2012	Virtuaal külas-d 2013	Muutus(+/-)
Linna/maak rmtk	3179	3119	-60	68497	64081	-4416	-	-	-
Sh keskk	1023	1004	-19	16541	15900	-641	-	-	-

Raamatukogu	Laenut-d 2012	Laenut-d 2013	Muutus (+/-)
Linna/maak rmtk	48816	48953	-137
Sh keskk	15973	14747	-1226

Laenutuste arv on maakonnas kokku jäänud peaaegu samaks (-0,3%), Keskraamatukogus on vähenemine küll 7,7%, kuid järjest rohkem lasteraamatute laenutusi läheb kirja täiskasvanutele. Kui 2007. aastal oli täiskasvanute laenutuste osakaal lasteosakonna laenutustest 24,8%, siis 2013. aastal juba 47,2%. Lapsevanemad ei soovi maksta viivist, mis nende teadmata lapse arvele võib koguneda. Samuti pole osa vanemaid tööga hõivatud ja neil jätkub aega raamatukogu külastamiseks. Lugejaid on nii maakonnas kokku kui ka keskraamatukogus vähem 1,9%. Kõige rohkem on langenud külastuste arv – 6,4%, keskraamatukogus 3,8%. Muidugi pole langus ka laste osas haaranud kõiki raamatukogusid. Rāpina raamatukogus on külastuste arv tõusnud 17%. Väikeses maaraamatukogus võib tubli raamatukoguhoidja lausa imet teha: Maaritsa raamatukogus hakati regulaarselt korraldama lasteüritusi ja külastuste arv tõusis aastaga 155%! Need on vaid mõned näited.

Keskraamatukogu komplekteerimisosakond teeb head tööd ja varustatus lastekirjandusega on hea. Kahjuks seab rahavähesus ette piirid eksemplaride arvule keskraamatukogus ja nimetuste arvule maaraamatukogudes. Kirjanduse valikul nõustavad lasteosakonna töötajad maaraamatukoguhoidjaid, abi on kindlasti ka kirjanduskoolitustest. RVL toimib hästi ka lastekirjanduse puhul, kuid eeldab palju lisatööd. Lastekirjanduse soetamiseks raamatukogudele võiks olla eraldi riiklik programm.

Allpool tegevuspõhine ülevaade sellest, mida aasta jooksul laste lugemisharjumuste tekitamiseks-süvendamiseks ette võeti. Paljud ettevõtmised on traditsioonilised, nende aluseks on koostöö teiste raamatukogudega nii oma maakonnas kui väljaspool, koolide, lasteaedade, lastehoiurühmade, rahva- ja kultuurimajade, külakeskuste, seltsidega jne.

Lugemiskeskonna parandamine. Ahjal 2012. aasta sügisel avatud lugemiskamber on osutunud niivõrd populaarseks, et tõi raamatukogu juhatajale Ahja noorte tunnustuse. Hubases toas tunnevad ennast ühtviisi hästi nii sülelapsed kui ka noored. Väga hästi toimib uudiskirjanduse väljapanek. Peril remonditi aasta lõpul raamatukogu kõrval asuv kabinet nn lastetoaks. Küllap osutub seegi tuba laste jaoks menukaks.

Konkursid-võistlused. Eesti Lastekirjanduse Keskuse eestvõttel toimus kaks ülemaalist võistlust. 3.-4. klassi kirjandusmängu „Kas tunned eesti lastekirjandust“ finaali võitis Põlvamaad esindanud Väraska gümnaasiumi võistkond koosseisus Mariete Kena, Gretel Juhansoo ja Ere Lee Kama. Selliste võistluste korraldamine on väga tänuväärne, kuid need tuleks välja kuulutada sügisel, mitte aasta algul. Kuna finaali toimus juba aprillis, jäi ettevalmistusaeg eelvoorudeks lühikeseks, raamatute nimekiri oli liiga pikk ja sisaldas ka väljaandeid, mida aasta algul raamatukogudes veel polnudki. Õpetajad ja raamatukoguhoidjad olid küll väga tublid ja leidlikud raamatute kättesaamisel, kuid oli neidki, kes võistlusest loobusid. Seetõttu tuleb Põlvamaa eelvoorus osalevate koolide arvu (seitse) pidada väga heaks. Sügisel toimunud 4. klassi õpilaste võistluse „Loeme eesti loomamuinasjutte“ maakonnavoorus (14 osalejat) andsid nii arviliselt kui ka (nauditava) taseme poolest tooni poisid. Võistluse võitis Rasmus Freirich Räpina ühisgümnaasiumist. Keskraamatukogu lasteosakonna traditsiooniline otsimismäng (lapsed otsivad küsimustele vastuseid raamatukogus kohapeal, abiks raamatud ning oma loovus ja leidlikkus) oli seekord pühendatud Ene Raua proosaloomingule. Endiselt on väga populaarne loterii-allegri, mida korraldati tähtpäevade puhul (rahvusvaheline lastekirjanduse päev, Põlva linna 20. sünnipäev, jõulud). Savernas viidi koostöös kooliga läbi järjekordne informiin 5. klassi õpilastele. Raamatukogu juubeli puhul kuulutati välja 2.-9. klassi omaloomingukonkurss „Mina, raamat, raamatukogu“. Omaloomingukonkurss raamatukogu juubeli puhul toimus ka Kanepis. Lintes peetakse juba 1997. aastast suviti lastepäeva mitmesuguste toredate võistlustega. Verioral korraldati suvise ülevabariigilise projekti Hea raamat raames viktoriin (küsimused "täpikesega" märgistatud raamatute põhjal). Peril viidi veebruaris läbi sõbranädal noortele, mille juurde kuulus ka omaloodud salvide ja soovide konkurss, kevadist koolivaheaega aitas sisustada viktoriin lastekirjandusest.

Kohtumised lastekirjanikega. Laste ette astusid Mika Keränen (Ahja), Merle Jääger (Vastse-Kuuste, Põlva), Juhani Püttsepp (Vastse-Kuuste), Siiri Laidla (Kanepi, Saverna, Linte), Juhan Voolaid (Põlva), Renita Metsalu (Karilatsi), Helin Vill (Erastvere, Kanepi). Viimased kaks on Põlvamaal elavad autorid. R. Metsalu on avaldanud Eevalti-raamatud, H. Vill esitles kohtumistel oma esimest luulekogu „Väike väle lepatriinu“. Raamatukoguhoidjate hinnangul tõuseb kohtumiste järel laste

raamatuhuvi. Kahjuks pole tegu töövormiga, mida saab sageli rakendada. Võiks olla rohkem riigipoolset toetust kohtumiste korraldamiseks.

Koostöö lasteaedadega. Hea koostööaasta oli keskraamatukogu lasteosakonnal. Põlvamaa lasteaiaõpetajate aineseksioon korraldas üle-euroopalise jäätmejääkide vähendamise nädala puhul ülemaakonnalise mänguasjade valmistamise konkursi „Vanast uus“. Tööd kujutasid tuntud raamatukangelasi. Huvitavamad tööd koos meisterdamisraamatutega olid sügisel lasteosakonnas näitusel, mida käis vaatamas, asjakohast kirjandusülevaadet kuulamas ja meisterdamas kaheksa gruppi lasteaialapsi ja algklassiõpilasi.

Mammaste Lasteaia ja Kooli lasteaialastele viidi läbi neli teemahommikut. Teemad (vana aeg, kosmos, kevadpühad, Eno Raud) pakkusid õpetajad välja vastavalt ainekavale. Lasteaia lõpetamise eel valmistas iga laps „Täheraamatu“, mis ka raamatukogus näitusele pandi.

Saverna raamatukogus korraldati koostöös lasteaiaiga 15 lastehommikut, teemadeks perekond, lemmikloomad, uute lasteraamatute tutvustused jne. Oluliseks peetakse, et lapsed etteloetu põhjal jutustama harjuksid. Koostöö lasteaedadega on heal järjel ka Kanepis, Moostes, Värskas ja mujalgi.

Ringitöö. Ahja raamatukogus tegutseb noorte Rõduteater, mille 10. aastapäeva tähistati rahvarohke üritusega kultuurimajas. Väiksematele lastele on Ahjal endiselt loovmänguring „Padjaklubi“. Ellu kutsuti ka uusi ringe. Ettelugemisring Himmastes käib koos kaks korda kuus. Loevad nii raamatukoguhoidja kui ka lapsed ise, kaasa on haaratud ka vaeglugejad. Maaritsas hakkas kord nädalas tööle lauamänguring, mis kasvas välja MTÜ Maaritsa, vallavalitsuse ja raamatukogu ühisprojektist lauamängude ostmiseks.

Näitused-väljapanekud. Keskraamatukogu lasteosakonnas oli väljas kultuuripärandi aastale pühendatud tähtpäevi tutvustav stendinäitus, mida uuendati kord kuus. Igal aastal ringleb maakonnas mõni lastele mõeldud rändnäitus, seekord Andres Kuura originaalillustratsioonid Juhan Voolaiu raamatule „Kullamäe lood“. (Paar näitust ringles juba varasemast.) Näitustega koos on hea teha üritusi. Nii said lapsed Juhan Voolaiu käest küsida mõnegi asja kohta, mis piltidel näha. Näituste osas on tehtud koostööd Tartu ja Võru kolleegidega.

Ahjal korraldati esimest korda **ööraamatukogu**, Lintes on tegemist juba traditsioonilise ettevõtmisega. Suurt populaarsust pole ööraamatukogu maakonnas siiski võitnud.

Põhjamaade raamatunädala raames korraldas Saveri raamatukogu „Muumihommiku“, kultuurpärandi aasta puhul „Eesti mõistatuste tunni“. Kiumas on piirkonda elama tulnud noori lastega peresid, kellele korraldati koolialguse üritus ja lõikuspuha pannkoogipidu.

Veel ettevõtmisi. Esimest korda toimunud üritusest „24 tundi Eestimaa rahvamajas“ võttis osa ka Põlva kultuurikeskus. Kaks hommikutundi pikast päevast sisustas keskuse kohvikus omakorda keskraamatukogu „Pannkoogihommik koos kangelastega lasteraamatust“. Lapsed kuulasid jutte naljaraamatutest, joonistasid, värvisid pilte jne. Kuna osavõtjaid oli palju (üle 40) ja erinevas vanuses, oli tegevust üsna keeruline korraldada, kuid üritus õnnestus ja positiivset tagasisidet said raamatukoguhoidjad veel mitu päeva hiljemgi.

Koolitusvajadused on ikka endised: lastekirjandus, lastepsühholoogia, ürituste korraldamine jne. Lastega seotud teemasid püütakse käsitleda maakonnaseminaridel. Põlvamaa raamatukoguhoidjad osalevad järjekindlalt Tartus algupärase lastekirjanduse päeval. Hinnatav on lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemia, mis

paraku on üsna kõrge maksumusega koolitus. Vaja oleks metoodilisi materjale, mis abistaksid raamatukogutundide läbiviimisel.

4.4 Raamatukogu kultuurikeskusena

Raamatukogu nimi	Näitused/virtuaalnäitused, väljapanekud	Üritused	Üritustel osalenute arv
1. Ahja	9	6	169
2. Erastvere	8	4	66
3. Hanikase	2	0	0
4. Kanepi	20	19	389
5. Karilatsi	11	8	75
6. Kauksi	9	5	34
7. Kiidjärve	8	18	491
8. Krootuse	14	14	102
9. Lahe	12	20	150
10.Leevaku	6	6	342
11.Leevi	4	3	30
12.Linte	10	11	357
13.Maaritsa	6	11	64
14.Mikitamäe	6	2	29
15.Mooste	20	19	800
16.Orava	1	0	0
17.Pölgaste	18	8	550
18.Põlva vallarmtk.	60	91	1712
Himmaste	22	21	519
Kiuma	12	33	300
Peri	11	22	406
Taevaskoja	8	5	147
Vanaküla	7	10	340
19.Rasina	3	12	580
20.Ruusa	14	1	20
21.Räpina	115	19	480
22.Saatse	12	1	22
23.Saverna	25	19	445
24.Tilsi	7	0	0
25.Valgjärve	9	4	53
26.Vana-Koiola	7	0	0
27.Vastse-Kuuste	37	41	1235
28.Veriora	8	4	82
29.Võõpsu	24	12	290
30. Värskä	19	17	251
31. Keskrmtk.	58	42	1259
Kokku	562	417	10077

Ürituste arv on 2012. aastaga võrreldes kasvanud (417 ja 388), samuti on rohkem näitusi-väljapanekuid (562 ja 539). Üritustest osavõtjate arv on vähenenud (10888 ja

10077) eelkõige Põlva vallas toimunud raamatukogude reorganiseerimise ja ülesannete ümberjagamise tõttu (vt allpool). Raamatukogude osa oma piirkonna kultuuripildis on erinev, olenevalt sellest, milliseid kultuuriasutusi ja/või kultuurielu arendavaid organisatsioone lähikonnas on, kas ja kuidas toimub koostöö jne. Küllalt palju on raamatukoguhoidjaid, kel on väga oluline roll külaelu arendajana. Aeg-ajalt tõusetub küsimus, kas raamatukogu peab lisaks raamatukoguüritustele korraldama ka muid üritusi. Üks näide 2013. aastast. Põlva vallavalitsuse algatusel võttis suurürituste (jaanipäev, jõulud jne) põhikorraldamise Himmastes üle samanimeline MTÜ ning raamatukogule on jäänud abistaja roll. Endiselt tegeleb raamatukogu külakeskuse ringitöö korraldamise ja saali rentimisega. Töö ümberkorraldamine on võimaldanud algatada uusi ettevõtmisi, näiteks piirkonna eakate kord kuus toimuvad koosviibimised, mis on lühikese ajaga populaarseks saanud.

Kindlasti on maaraamatukogud oma piirkonnas üks väheseid **kunstieksponeerimise** kohti. Arvestatavaks näitusepaigaks on kujunenud ka keskraamatukogu.

Ürituste ja näituste korraldamisel on tehtud koostööd Rahvusraamatukogu, Soome Instituudi, Seto Instituudi, Tartu Linnaraamatukogu, Poola Suursaatkonna, Põlva Kunstikooli, Põlva Käsitööklubi, Räpina Aianduskooli, kirjastuse Petrone Print, Maarja Küla ja teistega.. Märkimisväärne on raamatukogude omavaheline koostöö kirjanduskohtumiste korraldamisel, näituste vahetamisel jne.

Raamatukoguürituste puhul erinevate sihtgruppidega kindlasti arvestatakse, kuid piirid ei ole väga kindlad isegi lasteürituste puhul. Koguneb maal lastekirjanikuga kohtumagi eri eas inimesi ja see on loomulik. Välja saab erinevaid sihtgruppe muidugi tuua, nii huvitab sõjaajalugu rohkem vanemaid mehi, tervislik toitumine ja origami naisi (vanusest hoolimata) jne.

Allpool väike **ülevaade raamatukogudes toimunud** (ei kajasta kaugeltki kõike). Aasta alguse **Tammsaare-lugemisega** liitusid huvilised Kiidjärvel, Leevil ja Vanakülas.

Emakeelepäeval Vikerraadios kõlanud **etteütlust** oli kogu päeva vältel võimalik kirjutada Kauksis.

Kohtumised autoritega (sealhulgas aimeraamatute loojad):

Mika Keränen (Ahja), Mati Õun (Põlva), Sulev Oll (Kiidjärve), Ilmar Vananurm (Veriora, Värska), Rein Sikk (Põlva), Andrei Hvostov (Vastse-Kuuste, Värska), Janika Tamm (Põlva), Marika Blossfeldt (Põlva), Andres Lehestik (Peri; Põlva harrastusluuletaja), Marje Ernits (Saverna), Aapo Ilves (Võõpsu), Tiit Karuks (Vastse-Kuuste, Põlva), Inga Talvis (Vastse-Kuuste; samas vallas elav taluperenaine, raamatu “Õnnelikud päevad Jaago talus” autor), Tiit Kuhu (Kanepi; raamatu “Tallinna kalmistud - rahva pärand” autor), Eva Raup (Karilatsi; Kõllestes vallas elav harrastusluuletaja, luulekogu “Elus on ajad” autor).

Eeltoodule lisandub kümnes **kirjandustuur** “Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes”, mis seekord õnnestus Põlvamaal väga hästi. Ekipaazi liikmed **Maimu Berg, Birk Rohelend** ja **Olev Remsu** külastasid keskraamatukogu ja Räpina ühisgümnaasiumi.

Kodukandist pärit kultuuritegelaste sünniaastapäevad:

Valdo Pandi 85. sünniaastapäeva puhul avati ajakirjaniku sünnikohas Savernas mälestuskivi. Konverentsil Saverna raamatukogus kõnelesid Voldemar Lindström, Rein Karemäe ja Hugo Hiibus. Väljas olid näitused Eesti Ringhäälingumuuseumilt (saržid Valdo Pandist) ja Eesti Televisiooni muuseumilt.

Kalmer Tennosaare 85. sünniaastapäeva tähistati piduliku õhtuga Kiidjärve raamatukogu-külakeskuses. Esinesid Voldemar Kuslap ja Henn Rebane ning Kiidjärve naisansambel "Laulurõõm". Väljas oli fotonäitus.

Kontserdid. Jaan Tätte (Vastse-Kuuste), Urmas Nagel (Taevaskoja), Räpina naiskoor Koidula (Leevaku), Johannese Kooli kevadkontsert (Himmaste). Kiidjärvel toimus jõulukontsert-jumalateenistus, kus esinesid Janek Vavilov (laul), Toomas Vavilov (klarnet) ja Kairi Vavilov (klaver).

Koolitused (v. a kasutajakoolitus)

- Koolitus „Õige aeg õppida rahatarkust“ Värskas, Mikitamäel, Vanakülas, Põlvas ja Vastse-Kuustes, peakorraldaja ETKA Andras, koolitajad erinevatest pankadest
- Loengusari õigeusust Värskas, koolitaja preester Sakarias Leppik
- Pärandkultuuri õpituba setu kultuurist Vastse-Kuustes, koolitaja Merle Jääger
- Õpituba "Kuidas koguda mälestusi ja kirjutada elulugu" Vastse Kuustes, koolitaja suguvõsaurija Tiina Tafenau.
- Karjäärikoolitus Vastse-Kuustes, koostöös Räpina Aianduskooliga, koolitajad Toivo Niiberg, Eha Raav, Ulvi Mustmaa
- Loeng "Religioon tänapäeva maailmas" Taevaskojas, lektor teoloogiadoktor Ain Riistan
- Raamatute parandamise ja köitmise koolitus Vastse-Kuustes (koolitaja Inga Talvis), Peril (Aado Kuhlap); traditsioonilised raamatuparandamistalgud Kauksis
- Piparkookide valmistamise õpituba Erastveres
- Koolitus „Tavatud kingipakkimised“ Vastse-Kuustes, koostöös Räpina Aianduskooliga, koolitaja Ulve Kangro
- Origami-koolitus keskraamatukogus koostöös Eesti Paberimuuseumiga, koolitaja Anne Rudanovski

Raamatukogujuubelid.

Kanepi raamatukogu 130. ja Saverna raamatukogu 90. sünnipäeva tähistati nii koos kui ka eraldi. Lisaks ühisüritusele Savernas korraldati veel tänuõhtud lugejatele, kus autasustati ka omaloomingukonkursi võitjaid. Võõpsu raamatukogu 90. aastapäeva peaesinejaks oli Räpina kirjamees Aapo Ilves. Linte raamatukogu-külakeskuse 5. aastapäeval keskenduti taidlustegevusele, kuna raamatukogu 90. aastapäeva tähistati kaks aastat tagasi.

Külapäevad

Kiumas viidi läbi küla- ja kivipäev, Saatses Litvina külamängud, Rasinal külapäev. Traditsioonilise **ekskursiooni** lugejatele korraldasid Kiuma ja Kiidjärve raamatukogu.

Käsitöö näitusmüük Vastse-Kuustes toimus teist korda. Järjest enam luuakse kontakte kohalike käsitöötegijatega, näiteks Maarja Külast.

Raamatukohvik

Vastse-Kuuste raamatukogus esimest korda toimunud üritusel räägiti eesti kirjandusest ja jagati lugemissoovitusi.

Mälumängutraditsioon jätkus Kanepis ja Värskas.

Näitused

Kuna teema on väga mahukas, leiab siinkohal käsitlemist **keskraamatukogus kultuuripärandi aastale** pühendatud näituste programm, mis andis häid koostöövõimalusi teiste raamatukogudega.

Näituste kava koostamisel peeti oluliseks, et need käsitleksid kultuuripärandit mitmetahuliselt:

- Avanäitus “Pärandikandjad. [Lõõtsamängija ja pillimeister] Heino Tartes ja tema sõbrad”. Väljas olid fotod, helikandjad, lõõtsadetailid ja nendest inspireeritud ehted. Näitus oli väljas ka H. Tartese kodukohas Savernas, kus tema osavõtul toimus ka tore koosviibimine
- Raamatunäitus “Meie esivanemate elu ja tegevuse jäljed maastikul”
- Põlva Käsitööklubi lapimaalinäitus, juhendaja Mare Põld. Oli väljas ka Savernas, kus lastele parktiliselt tutvustati, kuidas lapimaalid sünnivad
- Põlva käsitöömeistri Maaja Kalle isikunäitus
- Eesti kirjakunsti korüfee Villu Toots. Enamus näitusel eksponeeritud huvitavatest materjalidest pärines meistri Põlvas elavalt õpilaselt
- Vanade fotode näitus “Mokornulga fotograaf Valjo Vananurm 100“. Näitus rändas edasi Värskasse ja Veriorale, kus toimusid ka kohtumised fotograafi poja, kirjanik Ilmar Vananurmega
- Kirjastuse Petrone Print fotonäitus „Supilinna pildid“ Mika Keräneni raamatu „Minu Supilinn“ kaanefoto konkursile saadetud töödest. Rändas mitmes raamatukogus, Ahjal toimus ka kohtumine Mika Keräneniga
- Võru Instituudi rändnäitus „Savvusann – mi uma sann“
- Samast elupuu tüvest. Soome-ugri rahvastele pühendatud raamatunäitus, mida ilmestasiid meened
- Põlva Käsitööklubi 20. aastapäevale pühendatud näitus „Väike väljapanek paljudest töödest“

Valikuliselt veel pärandiaasta näitusi: Epp Margna „Mälukandjad“ (Vastse-Kuuste), „Weizenbergi tänav“ (albumid ja vanad fotod Kanepist) (Kanepi), Anneli Vildi kirivööd (Ahja), „Naisteajakirjad 1930-ndatel ja tänapäeval“ (Erastvere).

Kindlasti vääriavad äramärkimist Põlva maavanema Ulla Preedeni maalinäitus „Rahutu lummus“, mille juurde kulusid Andres Lehestiku luuletused, ja Izjevski Kunstikooli nr 13 ja Põlva Kunstikooli ühisnäitus „Suvi Iževskis“.

Lõimumistegevuste ja kultuurilise mitmekesisuse toetamine (MEEDE 4, Kultuuriministeeriumi strateegiline arengukava 2014-2017)

Tööst muukeelsete lugejatega on hea näide pansionaadiga ühes majas asuvast **Saatse** raamatukogust. Kuna pansionaati on elama asunud vene keelt kõnelevaid inimesi, seati neile sisse nurgake venekeelsete raamatutega (annetused) ja telliti venekeelne Postimees.

4.5 Raamatukogu koolituskeskusena

Kasutajakoolitused arvukselt

Raamatukogu	Rühmakoolit. arv		Osalejate arv		Individaalkoolit. arv		Osalejate arv	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
1.Ahja	3	1	23	10	3	2	3	2
2. Erastvere	0	0	0	0	1	1	2	3

3. Hanikase	1	1	4	9	4	4	5	4
4. Kanepi	5	2	34	27	5	4	5	6
5. Karilatsi	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Kauksi	0	0	0	0	6	4	6	4
7. Kiidjärve	0	0	0	0	8	6	8	6
8. Krootuse	0	0	0	0	0	0	0	0
9. Lahe	0	0	0	0	6	4	6	4
10. Leevaku	2	2	42	37	12	8	12	8
11. Leevi	0	0	0	0	0	0	0	0
12. Linte	0	1	0	4	2	0	3	0
13. Maaritsa	0	0	0	0	0	0	0	0
14. Mikitamäe	2	2	26	24	0	1	0	1
15. Mooste	0	0	0	0	0	0	0	0
16. Orava	4	2	36	10	7	8	12	14
17. Põlgaste	0	0	0	0	2	1	2	2
18. Põlva vallarmtk.	7	1	33	7	8	9	8	10
Himmaste	2	0	18	0	0	0	0	0
Kiuma	0	0	0	0	0	0	0	0
Peri	1	1	7	7	5	2	5	2
Taevaskoja	0	0	0	0	0	0	0	0
Vanaküla	4	0	8	0	3	7	3	8
19. Rasina	0	0	0	0	3	0	3	0
20. Ruusa	0	0	0	0	3	0	4	0
21. Räpina	4	13	50	215	3	4	3	4
22. Saatse	0	0	0	0	10	0	10	0
23. Saverna	3	5	29	39	8	4	8	7
24. Tilsi	1	2	11	19	2	4	2	4
25. Valgjärve	2	3	6	12	8	5	8	5
26. Vana-Koiola	0	0	0	0	7	2	7	2
27. Vastse-Kuuste	14	11	120	133	208	216	208	216
28. Veriora	0	0	0	0	2	2	2	2
29. Võõpsu	0	0	0	0	4	3	4	3
30. Värska	2	12	27	70	23	19	23	19
31. Keskraamatukogu	12	14	222	215	59	50	67	55
Kokku	62	72	663	831	404	361	421	381

Koolitustel käsitleti järgmisi teemasid: arvuti kasutamise algtõed, elektronkataloogid ja andmebaasid (URRAM, ESTER, ISE jne), e-pangandus, e-post, ID-kaart (oluline teema, sest paljud said uue kaardi), valla kodulehe kasutamine, e-valimine, tekstitöötlus, slaidiprogrammi koostamine, manuste lisamine (sealhulgas fotod), digiallkiri, pangatoimingud, digiarhiivid, facebooki konto loomine, teatmeteosed, raamatukogukataloogid jne. Sihtrühmaks on raamatukogu lugejaskond lasteaiastest (üks raamatukogu juhataja õpetas lapsi arvutimänge mängima) pensionärideni (ka nende puhul saab rakendada mänguelemente).

Rühmakoolituste ja nendest osavõtjate arv **maakonnas tervikuna** on kasvanud. Suurem tõus on olnud Räpina ja Värska. Värska raamatukogus korraldati toetusprogrammi abil arvutikoolitus, koolitajaks kohaliku gümnaasiumi arvutiõpetaja

Toivo Kadarpik. Esimese 20 tunni vältel veebruaris-märtsis anti arvuti algõpet. Seitsmest osavõtjast kolm on nüüdsest raamatukogu AIP-i püsikasutajad. Novembris algas aprillini kestev 40-tunnine koolitus edasijõudnutele, teemadeks tekstitöötlus, tabelarvutus, esitlusprogrammid ja internetisuvandid. Koolitatakse ligikaudu 20 inimest, kes valivad teemad vastavalt oma huvidele ja vajadusele. Ka valla raamatukoguhoidjad võtavad koolitusest osa.

Rühmakoolitusi raamatukogutundide ajal viiakse läbi peaaegu kõikides raamatukogudes, mille lähikonnas asuvad koolid. Kahjuks jääb koole vähemaks. 2013. aastal likvideeriti Himmaste algkool ja raamatukoguhoidja tunneb heast koostööpartnerist (ka koolituste läbiviimisel) puudust. Räpina raamatukogus peeti 13 koolitust/raamatukogutundi: kaks tundi 10. klassile (infootsing arvutist referaatide koostamiseks), üks lasteaialastele (tutvumine raamatukoguga) ja ülejäänud põhikooliõpilastele. Saverna raamatukogu koolitustel (viis) käsitleti peamiselt teatmeteoseid. Raamatukogus toimub ka traditsiooniline informiin 5. klassile. Vastse-Kuustes (seitse) oli 5. klassi teemaks Eesti sport. Lapsed õppisid nii riulitelt raamatuid otsima kui ka elektronkataloogis teemaotsingut tegema. Kanepi raamatukogus viidi läbi kaks tundi 4. klassi õpilastele, tutvustades raamatukogu kaartkataloogi kui ka elektronkataloogi. Värskas käsitleti 3. klassiga muinasjuturaamatuid ja 6. klassiga teatmeteoseid nii riulil kui ka internetis, lapsed tegid läbi praktilise otsingu. Ahja raamatukogus õppis 6. klass kasutama URRAM-it. **Keskraamatukogu** bibliograaf-AIP-i konsultant viis töötute motivatsioonikursusel läbi arvuti algkoolituse. Lugemissaali raamatukoguhoidja tutvustas andmebaaside ja elektronkataloogide kasutamist Krootuse kooli õpilastele.

Keskraamatukogu lasteosakonna tundide (11) peateemaks oli raamatukogu esmatutvustus. Viis tundi viidi läbi lasteaialastele, traditsioonilise tutvumiskäigu raamatukokku tegid Põlva ühisgümnaasiumi 1. klassi õpilased. 6. klassiga käsitleti teatmeteoste kasutamist.

Individaalkoolituste arv ei peegelda raamatukoguhoidjate tegelikku tööd lugejate juhendamisel, sest 15 minuti piir, millest alates tuleb koolitus registreerida, on tinglik.

4.6 Raamatukoguteenuse turundus (tutvustamine)

Peamiseks kanaliks raamatukoguteenuste tutvustamisel on endiselt **meedia**, nii ajalehed, raadio, televisioon kui ka internet, raamatukogude ja omavalitsuste kodulehed.

Mõned näited. **Tiina Hoop** andis Valdo Pandi mälestuspäeva peakorraldajana intervjuu Aktuaalse Kaamera kultuuriuudistele.

Eha Kütt (Värskas) oli saate Marta Raadio Setomaa tunni külaline. **Kaiu Suurmann** (Mikitamäe) andis intervjuu ajalehele Setomaa. Sama väljaanne hakkas ajaloolise Setumaa raamatukoguhoidjatelt tellima raamatututvustusi. Põlvamaalt teevad väga vajalikku kaastööd **Linda Allas** (Saatse), Kaiu Suurmann ja Eha Kütt.

Keskraamatukogul kestis kevadeni väga hea koostöö **maakonnalehe Koit** kultuuriajakirjaniku Ulve Määritsaga, kellele edastati soovitusi ka maakonna teiste raamatukogude kajastamiseks. Kahjuks loobus ta kultuuriajakirjaniku tööst. Kirjutised raamatukogudest on ajalehes küll endiselt oodatud, kuid raamatukoguhoidjatel tuleb senisest rohkem ise kirjutada ja mitte loota ajakirjaniku kohaletulekule. Maakonnalehest olulisemad on kindlasti **vallalehed**, mis jõuavad igasse postkasti ja on täismahus kättesaadavad omavalitsuste kodulehtedel. Seoses Põlva ühisvalla moodustamisega asutati Põlva Teataja, kus on raamatukogu tegevuse kajastamiseks rohkem ruumi kui endises linnalehes. Põlvamaa Omavalitsuste Liidu eestvõttel koostatav **infotrükis** "Põlvamaa kultuuri- ja spordisuvi" sisaldab ka teavet

raamatukoguüritustest. Infot raamatukogudes toimuvast vahendatakse samuti Põlvamaa infoportaali kaudu.

Aasta jooksul lisandus **Põlva vallaraamatukogu** koduleht. Veel on kodulehed **keskraamatukogul**, **Ahja**, **Kiidjärve**, **Vastse-Kuuste** ja **Veriora** raamatukogul. Teiste raamatukogude infot sisaldavad valdade kodulehed. Mitmel raamatukogul on kodulehed küll olnud, kuid nende haldamine pole kerge ja leht on jäänud soiku. Vastavat teenust tellida on kulukas, omavalitsuste arvutispetsialistidel on raamatukogu kodulehtedega tegelemiseks aega vähe. Erandiks on Ahja vald, kus arvutite korrashoiu ja kodulehe uuendamise eesmärgil raamatukogus 2014. aastal arvutispetsialist tööle võetakse. **Facebooki** konto avas **Maaritsa** raamatukogu. Konto on ka **keskraamatukogul** (loodud 2012). Paljud raamatukoguhoidjad kasutavad oma isiklikke kontosid raamatukogutöös (uudiskirjanduse tutvustamine, ürituste reklaam, võlglaste tagaotsimine). Kindlasti aitavad raamatukogu propageerida **meened**. Kanepi raamatukogu juubeliks valmis ilus riidest kott, Saverna raamatukogu tellis juubelilogoga märkmiku, pastapliiatsi, kruusi ja vihmavarju.

4.7 Bibliograafia- ja infotöö

4.7.1 Andmebaaside loomine (koduloo ja muud omaloodud andmebaasid, tehnilised arengud, veebipõhised teenused)

Keskraamatukogus ja **Räpinas** jätkus kodulooliste artiklite bibliografeerimine elektronkataloogi URRAM. Keskraamatukogus otsustati hakata URRAM-isse sisestama kodulookartoteegi kirjeid. Eelnevalt eemaldatakse kartoteegist väheolulist infot sisaldavad kaardid.

4.7.2 Infopäringud

Päringuid oli 8847, neist 1787 keskraamatukogus (2012. aastal vastavalt 9462 ja 1952). Väga oluline on andmebaas *ISE*, mille alusel lahendati keskraamatukogus sellised päringud nagu *koduhoolduse ja hooldekodu võrdlus, sotsiaalne kommunikatsioon, facebooki ohud, muusika ja rahvusliku identiteedi seos, emapalk* jne. *ISE* kasutamise võimalusi tutvustati põhjalikult õpilastele, kes tegid oma uurimistöo peamiselt ankeetküsitluse põhjal, kuid teoreetilist materjali tuli lisaks otsida. Teemad olid keerulised: *spordi mõju õpitulemustele, õpilaste teadlikkus arvutite tööpõhimõttest, auto õpilase staatuse näitajana* jne. Kahjuks lõpetati *ISE*-s ennatlikult ajalehtede bibliografeerimine.

Kodulooliste päringute puhul sai taas kinnitust teadmine, et iga väiksegi fakt ja viide tuleb talletada. Selleks on erinevaid võimalusi: elektronkataloog URRAM, kus kirjeldatakse ka artiklite väljalõiked, kodulookartoteek, mapid. Lahendati selliseid päringuid nagu *Aarna vesiveski, Põlva linnast küüditatud isikud, Räpina mõisahoone ehitamine, Ruusa sovhoos, Põlva politseiülemad* jne. Rahvusraamatukogu palvel täpsustati üht Koidu artiklit. Endiselt on tihe koostöö kodu-uurijatega ja maaraamatukoguhoidjatega. Mõned näited ka päringutest maaraamatukogudes: *mee koostis, valla turismitalud, e-ained, silmade tervishoid arvutiga töötamisel, kukekannuse rahvaravi, garderoobi kujundamine kaldseinaga pööningule, erastamisväärtpaberid, keelepessad, Polodka nulka kuulunud külad (praeguse Mikitamäe valla külad)* jne.

4.7.3 Trükised ja veebiväljaanded (koostamine, publitseerimine, osalemine koostamises)

Trükiste koostamine:

- Infotrükis (voldik) „Võõpsu Raamatukogu 90“, koostajad Lea Saaremäe ja Külli Ots, keeleline korrektuur Mall Kõpult.
- Mikitamäe valda tutvustav infotrükis, üks koostajatest Kaiu Suurmann

Raamatute ettevalmistamisele-koostamisele kaasaaitamine:

- Enn Esko luulekogu „Mõtted ja teod“ (2013) – Aili Kolsar ja Külli Ots (keskraamatukogu).
- Raik-Hiio Mikelsaare käsikiri laulu „Õrn ööbik“ saamisloost (autor Gustav Wulff-Õis – Tiina Hoop).
- Seto murdeluule antoloogia (väljaandja Seto Instituut, koostaja Kauksi Ülle) – Eha Kütt.

Kokkuvõte

Esmakordselt peale taasiseseisvumist puudutasid struktuurimuudatused maakonda negatiivselt seoses ühe raamatukogu likvideerimisega, viie võrdlemisi tasavägise, kuid sealjuures erinevate teeninduspiirkondadega raamatukogu ühendamisega vallaraamatukoguks ja nende tegevustega kaasnevate töökohtade koondamisega.

Raamatukogudel on kultuurielule tuntav mõju: raamatukogud on oma piirkondades sageli ainukesed kultuuriasutused, nende funktsioonid on laienenud. Raamatukogude ümber on koondunud seltsitegevus, toimib tihe koostöövõrgustik – lasteaiad, koolid, muuseumid, teised raamatukogud. Raamatukogud teevad tihedat koostööd kultuurisündmuste organiseerimisel (kunstinäitused, kohtumised kirjanikega jne). Tänu Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupile on olnud võimalik kutsuda koolitustele lektoreid, kirjanikke ja organiseerida õppereise.

Kuigi nõudlust e-raamatutele pole olnud, tuleb teemaga senisest rohkem tegelema hakata.

Arendustegevus ja koolitusvõimalused jäävad pidurdatuks napi eelarve tõttu. Põlvamaa Omavalitsuste Liidu arengukava tegevuskavas on kultuurivaldkonna investeringute teema all kirjas: "Tarvis on alustada raamatukogude kaasajastamise uut ringi, teha ettepanek vastava riikliku programmi loomiseks".

Koolitustemaatika alla sooviksid praegu siiski valdavalt ilma IT värske kooliprogrammi hariduseta raamatukoguhoidjad täienduskoolitust, olgu see siis kodulehtede sisseseadmine või orienteerumine e-lugerite ja muu riistvara kasutusvõimalustes ja nende kvaliteedis. Jätkuma peab ka kirjanduse teema. Ainult et koolitused ei saa olla väga kallid - just vahendite puudumise tõttu.

Koostaja Külli Ots

R.Kappo
direktor